

SÕDULI

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI

KINDRALSTAABI WALITSUSE WALJAANNE.

474 Linna Raamatukogu.
TALLINN.

Ilmub kaks korda
kuus ühes kuu-
lisaga.

№ 20.

Kolmapäeval, 31. oktoobril 1923.

V aastakäik.

Sisu: E. Limberg: Sõjawäe seadluste ja määruste väljatöötamise kawa. — Kr.-m.: Mõtted kaitsewäe wormiriide väljatöötamisest. — Tankide tulistamine warjatud positsioonilt. — M.: Õhukaitse korraldamine miilitsawägede poolt. — Mõndasugust.

Sõjawäe seadluste ja määruste väljatöötamise kawa.

„Riigi Teatajas“ 3. jaanuarist 1922 a. № 1 on välja kuulutatud seadus, mis kindlaks määrab sõjawäe seadluste ja määruste väljaandmise korra.

Enne kui asuda üksikute määrustikkude ja eeskirjade väljatöötamisele, on tarwis kindlaks määrata eesmärk, mida tahetakse saavutada uue määrustikulise seadusandlusega, ära määrata need üldised alused, millele ta peab tuginema, ja välja minnes sellest, kokku seada töö kawa, s. o. enne on tarwis üles seada lähteidee ja siis välja töötada üldine programm iga määrustiku ja eeskirja kohta eraldi. Sel teel kujuneb välja eelseisva töö üldine skeem ja tagatub töö kawakindlus, terwikulikkus, süsteemipärasus ja ühtlus.

Wälja minnes tähendatud põhimõttest, püüan siin kokku seada uue määrustikulise seadusandluse üldise skeemi, nii nagu mina seda otstarbekohaseks loen, ja ära märkida tähtsamad tarvilikud käsiraamatud, tuues igäühe sisu lühikeses kokkuvõttes.

1) Kõik sõjawäelised määrustikud, eeskirjad ja juhendid peawad tingimata rajatud olema kindlale ühtlasele ideele ja väljenduma täpselt läbimõeldud ja korralikult ülesehitatud süsteemina. Kunagi ei tohi nad esineda üksteisest lahkumise wate sõjawäeliste käsiraamatute kokkukuhjunud juhusliku konglomeraadina.

2) Sõjawäe seadlustus ei ole mitte ainult isemoodunew, rippumatu, olles eraldatud kõigest muust, waid, wälja minnes sõjanduse iseloomust ja olemusest, on ta ligidalt seotud aja üldise waimuga, riigi poliitilise ja sotsiaalse struktuuriga, rahwa kultuurilise tasapinnaga, tema rahwusliku iseloomuga ja iseärasustega.

3) Sõjawäe olemasolu eesmärgiks on sõda, lahing. Rahuajal on sõjawägede wäljaõpetamise eesmärgiks ettewalmistust sõjategewuseks, ja rahuajal peab sõjawägi tegema wõimalikult ainult seda, mis tarwilik sõjas. Sõjawäes on esimesel kohal alati ja igalpool, nimelt oluliselt, lahinguline eesmärk ja sellega wähetult ühenduses olewad tingimused. Kõik muu mängib ainult alluwat osa ja on tähtis ja tarwilik ainult sedawõrd, kuiwõrd ta rahuldab lahingu ja relwastud wõitluse eesmäärke.

4) Uued eeskirjad ja juhendid peawad arwesse wõtma sõjawäelise moraali ja kaswatus, mis peab olema kogu seadlustuse aluseks.

5) Sõjawäelise elu ja teenistuse üldine kord peab wastama rahwa omadustele ja iseärasustele, peegeldades eneses tema tähtsamaid iseloomu jooni. See teeb tema lähedaks ja arusaadawaks rahwale ja soodustab rahwa tugewate külgede awaldumist sõjanduses; see annab sõjawäele suurema moraalse jõu ja teeb ta rahwawäeks sõna täielikus mõttes.

6) Uus sõjawäeline seadlustus peab wõimalust mööda kindlustama sõjawäelasele tema kodaniku õigused. Esimesel kohal peawad olema need huwid, mis nõuawad tugewa lahingwõimelise sõjawäe olemasolu.

7) Sõjawäelised juhendid ja eeskirjad peawad kõige suuremal määral ära kasutama wiimase ilmasõja ja wabadussõja kogemusi.

Sõjawäelised eeskirjad ja käsiraamatud annawad üldised alused sõjawägede juhtimiseks, kaswatamiseks, lahinguliseks ettewalmistamiseks ja tarwitamiseks; wastawalt jagunewad nad kolme järku:

I liik h. arab endasse sõjawäelis-kõlblise iseloomuga küsimused, samuti küsimused, mis on seotud üksiku kodanik-sõduri ja terwete wäeüksuste juhtimise ja kaswatamisega. Siin rajatakse need alused, millele toetub sõjawägede eluolu ja teenistuse üldine korraldus ja moodustus, samutigi — harilikkude ülesannete täitmise (kõlbline, eluoluline ja kodukorraline).

II liik (moodustaw) sisaldab eneses üksikwõitleja ja wäeosade esialgset tehnilist ettevalmistust, s. o. rea tarwilikke eeskirju ja juhendid, mis sõjateaduse põhjal wälja töötatud ja sõjakogemustest wälja kujunenud.

III liik. Siia kuuluvad eeskirjad, kus käsitakse meie sõjawäes läbi lõõnud põhimõtteid, kaasaegset lahingõppust ja antakse siit moodunenud üldised juhendid lahingu juhutamiseks ja sõjawägede kasutamiseks.

A. Eluolulise tähtsusega määrused ja määrused sõjawäekõlbluse üle.

Need eeskirjad kuuluvad n. n. põhipanewate eeskirjade liiki. Neid muudetakse wõrdlemisi harwa ja see on täielikult arusaadaw, sest elu ja teenistuse laad ja kord süwenewad ainult aegamööda sõjawäe massisse ja nõuawad omamiseks pikemat aega. Uute põhipanewate eeskirjade ilmumine on harilikult ikka mingisugustest tähtsatest põhjustest tingitud. Ta toob enesega alati enamwähem tuntawa pöörde sõjawägede ridadesse, ehk õigem, ta kui naelutab kinni suured muutused sõjawäe elus. Niisugustel eeskirjade kokkuseadmistel ei saa kunagi aluseks ja eeskujuks wõtta üht wäljamaa määrustikku tema terwikus: mida ideaaliks wõib lugeda ühele sõjawäele, ei suuda kaugeltki rahuldada teise nõudeid. Siin kerkiwad esile teistsugused küsimused ja nimelt: rahwa iseärasused ja omapärasused, mis wastu peegelduwad tema päämistes iseloomujoontes, rahwa massi kultuuriline tasapind, kaasaja waim, riigi sotsiaalne ja poliitiline struktuur, majandusline seisukord jne. Pääle selle on see küsimus weel seotud üldise seadusandlise töö ja õigusliku korra sisseseadmisega (meie Wabariigis). Meie sõjawäe elu ja teenistuse laad peab tugenema õiglusele ja humaansusele. Ta peab wälja kutsuma ja arendama neid omadusi, millised wõimaldawad igaleühele äärmist eneseawaldust selle töö kasuks ja nimelt — teadlikkust, mõtte- ja waimukindlust, algatuswõimet ja isetegewust. Siiski ei tohi uue korra näiw pehmuks kuidagi segada tema sisulist kindlust. Seda kindlust saawutatakse suurema kiindumusega asja sisusse, siduwusega, süstemaatikkusega ja nõuete järjekindla läbiwiimisega.

Ühekülgne distsipliin, mis põhjenes ainult sunnielemendile ja hirmutundele, on jäädawalt oma aja ära elanud ja aset annud teadlikule distsipliinile, mis sisendataw wastawa kaswatusega ja mis tekitab usaldust wõimu, seaduse ja ülemate kui nende esitajate wastu.

Seesmise kõlblise wahekorra loomisele sõjawäes waja esimesejärge tähtsus anda ja teda hoolikalt süwendada. Ei ole küllalt ainult meie riigi demokraatliku korra juures peatumisest; ka siin peab wastawate uuenduste ja sõjawägede kaswatamise abil soodsa sõjawäelise elu ja teenistuse looma. Wähe on piirduda hää wahekorra loomises ja arendamises ainult ülemate ja alamatega. Waja on ühendada terwed wäeosad, wäeliigid ühiseks perek. Ei tohi olla armastatud ja eesõigustatud seisukordi, wäeliike ja wäeosi, samuti ei tohi olla jaotusi eriwägedeks: kõik teostawad ühist suurt ülesannet, igaüks täidab oma kohust.

Kõigi nõuete raskusekeskpunkt peab lasuma wägede sõjalisele ettevalmistusele selle sõna laiemas mõttes. Igale wormilikkusele ja kõrwalise tähtsusega küljele antagu ainult niipalju ruumi, kuiwõrd nad seda tõeliselt wääriwad.

Sõjawäe määrustikkude kokkuseadmistel wõetagu arwesse need meie rahwa tüübilisemad jooned ja iseärasused, mis teda kindlamini seowad sõjawäega, kust wiimane wõiks ammutada omale kõlblist jõudu ja püsiwust.

Kõige sõjawäe seadlusandluse aluseks olgu üks üldine „Põhimäärustik“ kõigi sõjawäe eeskirjade jaoks, kuhu oleks koondatud kõik tähtsam ja põhipanewam, mis määraks kindlaks sõjawäe elu ja teenistuse suuna ja üldise waimu. Kõik ülejäanud aga wälja töötada terwe rea erieeskirjade, juhendite jne. näol. Põhjused, mis sarnase „Põhimäärustiku“ wäljaandmise tarwilikuks teewad, on järgmised.

Sõjalis-kõlblised alused ja sõjawäelaste päämised kohused olid warem ära jaotatud sise-, distsiplinaar-, garnisoni määrustikkude, mitmesuguste juhendite ja eeskirjade wahel. Niisugune tähtsamate mõistete ja aluste katkendiline paigutus on wäga ebakohane.

Esiteks kannatab selle all terwik, mille järeldusel asja sisu omandamine raskendatud, teiseks, erieeskirjad ja iseseiswad juhendid ühes üldise waimu ja teenistuse eesmärgiga emawad teise mõtte ja tähenduse.

Pääle selle puudub wäljaanne, kus oleks üles seadud wastawalt kaasaja nõuetele, rahwa olukorrale, tema loomulikkudele omadustele ja iseärasustele sõjawäe juhtimise ja kaswatuse alused.

Tarwilik on määrustik, mis kindlaks määrab põhitooni ja käsikwad juhendid kõige sõjawäe elu ja kõigi wäljaantawate eeskirjade jaoks ja mis kõik selle seob ühiseks terwikuks.

„Põhimäärustik“ peab lühidalt, moraali päämiste dogmade näol, kokku seatud olema ja sisaldama endas õige sõjawäelise õpetuse, mis teadusliku uurimuse ja katsete waral wälja töötatud ja mis ühisest mõttest ja waimust läbi imbunud. Sellel lasuks siis kõik sõjawäe elu ja teenistus. See määrustik peab kujunema omapäraseks sõjawäe katekismuseks, käskudeks, mida kasutawad kaswatajad enesekaswatamiseks ja teenistusekohuste täitmisel esinewate toimingute läbiwiimiseks. Wiimane teostub üksikasjalikult wastawate erieeskirjade abil, mis wälja antud põhimäärustiku põhjal.

Põhimäärustik peab igale teenistusse astuwale kodanikule wõimaldama korraga leida kõike seda põhipanewat, mida temal kõige enne waja teada.

Põhimäärustikku on soowitaw üles wõtta järgmised wastused:

I. Eesti rahwawäe ülesanne.

II. Sõjanduse sisu ja põhimõtted. Üldine sõjaline waim, sõjawäe elu ja teenistuse iseärasused.

III. Sõjawäe kõlblised alused: 1) üldmõisted; 2) isamaaarmastus; 3) sõjawäeline distsipliin ja kohusetunne; 4) seesmine side, wahekord; 5) sõjawäelt ja igalt sõdurilt nõutawad omadused.

IV. Sõjawäe elemendid, nende kohused, õigused ja wahekord: 1) üldmõisted; 2)

sõjawäelaste üldised kohused ja õigused; 3) ülemad ja alamad; 4) ülemate ja alamate üldised õigused ja kohused; 5) ülemate ja alamate wahelised suhted.

V. Sõjawäe organisatsiooni alused: 1) üldmõisted; 2) üksik wäeosad; 3) sõjawäe juhtimise organisatsioon.

VI. Sõjawägede juhtimine ja kaswatus: 1) sõjawäe juhtimise ja kaswatuse põhimõtted; 2) juhtimise ja kaswatuse üldine suund, wahendid nende edukaks lahendamiseks; 3) wajaliste kõlbliste aluste ja omaduste kaswatamine (abinõud): a) sõjawäelastes ja wäeosades üldse; a) juhtiwas koosseisus; c) mitmesugustes wäeliikides. 4) juhtimise ja kaswatuse kokkukõlastamine aja waimuga, rahwa eluoluga, tema loomulikkude omadustega ja iseärasustega; 5) kaswatuse, sõjawäelise hariduse ja lahingettewalmistuse wahekord üldse.

VII. Sõjawägede elu ja teenistuse üldine olu: 1) sõjawäelise olu tähtsus, iseloom ja iseärasused; 2) olu mõju sõjawägede lahingettewalmistuse pääle; 3) sõjawäelise olu wahekord aja waimuga, rahwa eluoluga ja omadustega; 4) üldine seesmine kord sõjawägedes.

Sõna „määrustik“ on soowitaw jätta ainult „põhimäärustikule“. Nagu ülemal tähendatud, on see määrustik enam püsiwama iseloomuga ja 6. dets. 1921 a. seaduse mõtte järele kuulub ta Wabariigi walitsuse kinnitamisele. Kõiki teisi wäljaandeid, mis sama seaduse põhjal sõjaministri kinnitamiseks lähewad, on soowitaw nimetada eeskirjadeks ehk juhenditeks. E. Limberg. (Järgneb).

Mõtted kaitsewäe wormiriide wäljatöötamisest.

(Järg).

3 Sõjawäelaste poolt wäljaspool teenistust omal kulul kantaw worm. Kaitsewäe wormiriide wäljatöötamiseks määratud komisjon (Sõmini pwk. 28.5.23 a. № 216) asus seisukohale, et sarnane worm meil soowitaw ei ole. Kuid endine sõjaminister ei olnud komisjoni otsusega nõus, waid esines muuseas Wabariigi Walitsusele ettepanekuga lubada sõjawäelastele wäljaspool teenistust omal kulul eriwormi kanda, põhjendades sellega, et niisugusel wormil olewat suur kaswatusline tähtsus. Teenistuse ajal kantaw riietus, wastates teenistuse nõuetele, ei saawat iluduse nõudeid rahuldada. Aga ilus

worm arendawat sõjawäelases enesearmastust ning wäledust ja kindlustawat rahwa armastust sõjawäe teenistuse wastu.

Tekib küsimus, kas tõesti meil niisugune worm tarwilik. Katsume seda küsimust selgitada. Meie ohwitserkond ei ole suuremas enamuses majandusliselt kaugeltki kindlustatud. Palk on wäike ja seda jätkub waewalt elu ülespidamiseks, eriti perekonnainimestele. Isegi teater ja kunst on suuremale osale kättesaamatu. Korteriküsimusest ei tarwitse rääkidaga. Näiteks olgu toodud järgmine: ühe keskwalitsuse osakonna ülema abi (üks kõrgematest suurema

palga kohtadest) elab kuueliikmelise perekonnaga ühes toas. See ei ole üksik juhust, vaid sarnaseid näiteid võiks tuua terve pikk rida. Aga väljaspool teenistust omal kulul kantaw ilus worm ei maksa vähe ja raha selle muretsemiseks ei ole. Iseenesest arusaadaw, et suurem osa sõjawäelasi saab ikkagi ka wabal ajal harilikku teenistuse wormi kandma. Ilusas wormis wõiwad hiilgada ja enese lugupidamist kaswatada ainult üksikud, kelle majandusline seisukord mitte ainult palgaga kindlustatud ei ole. Waesemad peawad sarnastest eemale hoidma ning kõrwalt waadates teiste omasuguste wormi hiilgust nauatima — neile ei ole waja eneseärmastust ega rahwa lugupidamist. Ajateenijad sõdurid ei saa muidugi (üksikud kergemeelsemad wälja arwatud) endale säärast uhkust lubada.

Oldakse isegi arwamisel, et wäljaspool teenistust kantaw worm mõjuwat kaasa meie ohwiterkonna komplekteerimisele. Toreda wormi mitte andmisega hoiduda kõik ohwitseri kutse walimisest, pääleegi kus ohwitseri elu ei ole majandusliselt küllalt kindlustatud. Ilus worm meelitawat, siiski kaswawat põlwe sõjawäe teenistust oma elukutseks walima. Walitud abinõu on hädaohtlik. See on õng, millega sõjawäkke (ohwiterkonda) tahetakse kõige halwemat — kergemeelsemat — elementi wälja õngitseda.

On selge, et wäljaspool teenistust omal kulul kantaw worm soowitawaid tagajärgi ei anna. Sellepärast tuleks sellest tingimata loobuda. Kui rikkamad ei taha, ehk häbenewad, harilikku wormi kanda, mis meil lubatud, wõiwad nad erariideid kandes seltskonnaga ühte sulada ja ei rikuks waesemate meeololu. Meile, waesematele, on täiesti wastuwõetaw harilik worm, kui ta hääst materjaalist ja korralikult õmmeldud — meie maitse tunde poolest on kõige ilusam lihtne, hästi istuw riietus. Kuigi wäljaspool teenistust kandmiseks peab eriworm olema, siis peab seda riiki omal kulul andma.

Parem, kui niisugustest kergemeelsetest waadetest loobutaks. Kui tahetakse sõjawäelases eneseärmastust ja teenistuse wastu huwitundmist arendada, siis on selleks olemas mõjuwad abinõud — parandagem tema majandusline seisukord, aga ärgem raisakem raha tühiste asjade pääle.

4. Kas kuub (frentsh) wõi harilik pluus. Meil on kawatsus edaspidi tarwitusele jätta praegust kuube (moonutatud inglise frentsh): Kuue pooldajad toowad tema paremuses esile iluduse ja paremini külma eest kaitswuse, arwesse wõtmata jättes tähtsamaid sõjalisi nõudeid.

Sõduriga sõjakäigul kaasas kantawa warustuse kohta on kõik maailma sõjawäed järgmisele

otsusele jõudnud: waja igapidi püüda sõduri poolt kantawat raskust wähendada, suurendades ühes sellega kaasas kantawate sõjatagawarade rohkust. Sellest waatekohast wälja minnes oleks pluus otstarbekohasem ja nimelt:

1) Pluus kaalub wähem kui kuub. Kaitsewäes tarwitusel olew kuub kaalub keskmiselt 3 naela 24 sol. (I kasw. — 3 n. 72 sol.; II — 3 n. 48 sol.; III — 3 n. 24 sol.; IV — 3 n. ja V — 2 n. 72 sol.), kuna willane pluus keskmiselt 2 n. 14 sol. (endise wene pluusi kaal) kaalub.

Nii wähendame meie pluusi tarwitusele wõtmisega sõduri poolt kantawa riietuse raskust keskmiselt 1 n. 10 sol. wõrra. Selle asemel oleks wõimalik padrunite ehk teiste lahingus hädapärast tarwisminewate asjade arwu suurendada. See asjaolu on suurema tähtsusega kui ta pääliskaudsel otsustamisel näib.

2) Plus takistab sõduri tegewust sõjaoludes wähem kui kuub.

3) Pluus on mobilisatsiooni- ja sõjaajal kergemalt selgapassitaw kui kuub.

4) Iluduse mõttes ei saa pluusi ka kuuest halwemaks pidada. Kuube wõiks ilusamaks lugeda ainult siis, kui ta iga sõduri mõõdu järele õmmeldud, mis aga tegelikus elus läbiwiimatu. Praegu wite kaswu järele õmmeldud kuubi ei saa korralikult sõduritele ilma wastawate paranduste tegemiseta selga passida, kuna wiimane kulukas on. Kui meil sõdur suwipluusi juba kannab, siis wõiks ta julgesti ka talipluusi kanda. Sõduri wäljanägemine ei kannata selle all sugugi, waid wastupidi — wõidab weel.

5) Pluusi walmistamine on kuue walmistamisest odawam ja lihtsam.

Eelmist silmas pidades olen kindlal arwamisel, et pluus oleks meil otstarbekohasem kui kuub.

Kokkuwõttes tuleks meil iluduse ja muude kõrwalise tähtsusega tingimuste tagaajamisest loobuda ja päätähtsusega küsimuste läbikaalumisele asuda.

Energiliselt, sihikindlalt ja hästi läbikawatsetult asja juurde asudes wõib loota, et meie kaitsewägi saab ajanõuetele wastawa ratsionaalse riietuse, mis minu arwates järgmistele alustele rajatud peab olema:

1) Kõigil wäeliikidel peab ühesugune kaitsewärgi worm olema.

2) Riietus, wastates sõjalistele nõuetele, peaks rahu- ja sõjaajal üks ja sama olema.

3) Wäljaspool teenistust eriwormi kanda ei tohi lubada.

4) Aastaaegadele kohandamise suhtes tuleb kahte tüüpi riietus tarwitusele wõtta: a) taliworm ja b) suwiworm. Kr.-m.

Tankide tulistamine warjatud positsioonilt.

Alamal toome inglise suurtükiasjanduse kuurkirja *The Journal of the Royal Artillery* k. a. juulikuu numbris ilmunud leitnant J. A. Sinclair'i töö tankide vastu võitlemise kohta warjatud patareide abil.

Yaru õppelaagris panid välja- ja mäesuurtükiväe parateid 1922 a. toime mitmed laskmised liikuwate tankide pihta, kusjuures waatluspost patareidele seewõrra lähedal oli, et tuld hääle abil wõis juhatada.

Tank liikus vähemalt 10 miili (umbes 16 kilomeetrit) kiirusega tunnis, kusjuures ta siht mitmesugune oli. Kuigi tingimused wäga soodsad olid, wõib siiski öelda, et ühegi harjutuse korral tankile midagi halba ei juhtunud.

Minu arwamise järele olid tagajärgede puudumise põhjused järgmised:

1. Patarei juhataja ja meeskonna wilumatus sarnase laskewiisiga.

2. Tarwilikkude waatluse andmete puudumine, mis oleksid wõimaldanud patarei ülemale lõhkemiste kaugust täpselt ära määrata.

Nii liikus tank 1500 jardi ulatusel ja 2000 jardi kaugusel 40° all patarei rinde eest läbi. Patarei, mis suurtüki kaupa iga 6° wõrra edasi nihkumisel laskis, iga laske wahel, nagu see Yaru's tarwitusel, suurtükki paigale nihutades, sai kõigest 7 waatlust, millede jooksul tank wahelduwa kiirusega kuni 700 jardi edasi jõudis.

3. Patarei ülemal tuli liig palju mõelda: lasta suunas, kauguses ja tule meetodis parandusi teha; oodata, kuni tank määratud jooneni jõuab, tule käsu anda, mürskude langemist waadelda, parandused teha, uus joon määrata — seda kõike on ühe inimese jaoks liig palju.

Näib, et meie asume praegu samas seisukorras, nagu merewägi oli, kui ta suurtükid üle märkide wõisid lasta, mis patareide seisukohalt täiesti nähtawad olid. Lahendus leiti, kui „juhtija“ (director) tarwitusele wõeti, ning ma arwan, et meil ka patarei ülemale abiks sarnane riist tarwitusele tuleb wõtta.

Järgmise tule meetodi üle on arutatud ning lühikese praktika põhjal leitud, et ta wäärt on, et teda edasi proowitaks:

Kui waatepunktist on näha, et tank liigub paremalt wasakule:

1°. Juhtida patarei wastawas suunas ning lehwiku taoliselt üles seada, nii et teise suurtüki lõhkemised ühe graadi wõrra esimese suurtüki lõhkemistest wasakul ilmuwad, jne.

2°. Käselda: „Paremalt tankide pihta, ühe graadi wõrra“. See komando tähendab, et iga suurtükk laseb oma eelmise suurtükiga wõrreldes ühe graadi wõrra wasakule. Kui patarei kuuest suurtükist koosneb, siis muudab iga suurtükk iga sarnase laske järgi oma suuna 6 graadi wõrra.

3°. Patarei ülem juhhib aparaadi (mille kirjeldus eespool) suurtükkidele antud suunas ning jõuab selgusele, missugused muudatused tarwilikud, et tanki liikumisele kohaneda. Annab uue kauguse.

4°. Patarei ülema abi (wõi keegi patarei ohwiteridest) wõtab nimetatud aparaadi üle ja annab, kui tank wõetud suuna jõuab, komando: Esimene suurtükk — tuld.

5°. Esimene suurtükk laseb antud suunas.

6°. Patarei ülem waatleb langemist ning teeb kui tarwis paranduse, et õiendada wõimalikke eksimisi liikumises wõi mis tekkinud aja läbi, mida komando edasiandmine nõuab. See parandus märgitakse aparaadil ära. Patarei ülem annab samuti ka uue kauguse.

7°. Patarei ülema abi annab komando 1 graad wasakule ning käsib teisel suurtükil lasta niipea kui tank uude suuna jõuab.

8°. Nii annab iga suurtükk tuld, niipea kui tank uude suuna jõuab. Peaks tank wasakult paremale liikuma, seataks kuues suurtükk suuna ning suurtükid tulistawad wasakult paremale. Eelmises näites oli tarwitusel ümberpaigutus 1 graadi wõrra. See suuna parandus oleneb ajast, mis tarwis, et suurtüki pära ümber paigutada. Kui see tegewus sama palju aega nõuab kui tank 3° wõrra edasiliikumiseks, siis tuleb 30' parandus teha (kui patarei kuue suurtükiline). Kui waatluspost patarei seisukoha ligidal ei peaks olema, peab parandus, mis suurtükkide jaoks tuleb teha, proportsionaalne parandusele olema, mis aparaadile märgitud.

Sarnase tulewiisi paremuseks, on, et ta kõrwaldab puudused, mis punktides 2 ja 3 ära tähendatud ja mis Yaru laagris tagajärgede puudumise põhjuseks olid. Kõige päält langewad märgi ümber katkestamatult mürsud, mis hääd waatlemist wõimaldab. Teisest küljest oleksid käesolewad juhtumisel parandused ühe graadi wõrra patarei ülemale 40 waatlust wõimaldanud 7 asemel, mis wana meetodi tarwitades oleks saadud. Pääle selle teeb patarei ülem ainult weel parandused, mis suuna ja kaugusse puutuwad. On weel tarwis osaw ja hääd erilise ettevalmistusega

patarei ülema abi. Tarwilik on ka täpne ja ker-
gesti käsitatav aparaat. Seda on võimalik
walmistada.

Pärast nimetatud abinõude tarwitusele wõt-
mist ei näe ma põhjust, miks võimalik poleks
liikuvaid märke warjatud positsioonilt mõjuwalt
tulistada. Kuna tankid tulewiku sõjas operatsioo-
nidest osa saavad wõtma, siis on tarwis, et pata-
reid ükskõik missuguselt seisu ohalt nende
wastu edukalt wõiksid wõidelda.

Tarwisminew aparaat oleks kerge walmis-
tada ja ta peaks järgmistele nõuetele wastama:

1. Sihingaparaat, mispüssi wisiirile wastaks ja
mis wabalt horisontaalses tasapinnas wõiks liikuda.

2. Kuna see aparaat waba külgliikumisega,
siis wõib teda antud sihis fikseerida

3. Tal oleks samad kõrwalkaldumise ära-
märkimise võimalused nagu sihtimisaparaadil
n° 7 (wõimaldades igatahes 3-graadilist jaotust).

4. Meetod, kuidas wisiiri kruwi abil 30' wõrra
suunas muuta ning järk-järgult paranduste ast-
meid 30' wõrra paremale ja wasakule ära märkida.

5. Need kolm külgliikumist peaksid üksteisest
rippumatud olema.

Õhukaitse korraldamine miilitsawägede poolt.

Nõukogude sõjateaduslikus ajakirjas „Woennõi
Westnik“ № 23 s. a. awaldab S. Tshikalin all-
järgnewaid mõtteid õhukaitse korraldamise kohta
miilitsawägede poolt, mis ka meile teatawat
huwi wõiksid pakkuda.

... Nüüdisaja, kirjutab Tshikalin, sõjas ei aita
üksinda waenlase sõjawäe wastupanu murdmis-
est, waid peab murduma kogu riigi kui orgaa-
nilise üksuse wastupanu.

Ühenduses selle uue ülesandega on sõjateh-
nika arenemine suuremal määral sihitud mitte
ainult waenlase sõjariistus jõudude, waid ka tema
kogu majanduslise wõimu häwitamisele.

Pääteguriteks selles suhtes on weealune sõja-
laewastik ja õhulaewastik. Arusaadaw, et ise-
äranis suure tähtsuse tulewikus wiimane oman-
dab. Tõesti, õhulaewastik suudaks tulewikus
laiendada sõjategewuse piirkonda lõpmatute piiri-
deni. Tulewiku sõjas muutuks kogu riik sõjate-
gewuse piirkonnaks. Õhulaewastiku tegewuse ees-
märgiks ei saa olema mitte ainult raudtee
ehituste, seljataguste ladude ehk muude asutuste
häwitamine, mis enam-wähem sõjawäe tarwete
teenistuses. Need ülesanded saavad hoopis laie-
mad olema.

Nii kui Saksa weealune sõda kogu Inglismaa
merekaubandust likwideerida püüdis, oleks tule-
wiku õhusõjal ülesandeks võimalikult kogu waen-
lase tööstuslist tegewust häwitada.

Wõib täitsa kindlasti oletada, et õhulaewastiku
operatsioonid waenulise riigi tööstuslise elu häwi-
tamiseks äärmiselt suures masstaabis teostuksid.
Tuleb arwata, et tulewiku õhusõda ei saa mitte
piirduma pommitamisega, waid ka dessantope-
ratsioone toimetatakse, wõib olla, väga suuri.

Wastawalt neile oletustele tuleks ka korraldada
kogu riigi kaitsetegewus. Kuid millest peaks see
kaitse koosnema?

Kuidas korraldada kaitset riigi mitmesugustes
piirkondades ja igal ajal?

Muidugi oleks kõige paremaks kaitseabinõuks
ülekaalu saawutamine õhus. Kuid see pole mitte
alati võimalik, ja pääle selle pole tagatisi, et
ehitades isegi suurema õhulaewastiku kui waen-
lase oma, meie sõjategewuse kestwusel lõppude-
lõpuks siiski nõrgemaks ei wõiks muutuda kui
waenlane. Selle põhjuseks wõiks olla waenlase
liitumine mõne muu riigiga ehk lihtsalt waenlase
edu mõnes suuremas õhulahingus. Järelikult
tuleks wälja töötada pääle riigi õhukaitse ka
maakaitse.

Seda kaitset tuleks nii korraldada, et igale
kohale wõiks tarwilikul silmapilgul koondada
küllaldase arwu sõjawägesid ja tehnilisi kaitse-
abinõusid õhupäätetungi ehk isegi dessandi tagasi-
löömiseks ja et suuremaid sõjajõudusid rindelt
ära kutsuda sisemiseks kaitseks.

Pääle miilitsawägede mingisuguste muude
sõjaliste formatsioonide abil seda ülesannet teos-
tada poleks võimalik.

Tõesti, tulewiku sõda nõuab igalt riigilt igal
silmapilgul kahte wägede alalhoidmist, kes oleks
täiesti organiseeritud, kokkuliidetud ja wõiks
hästi manööwerdada. Üks wägi olgu koondatud
piiridele, et wõidelda säääl waenlase maawäega.
Teine wägi olgu laiali paisatud mööda terve riigi
maa-ala waenlase õhuwäe wastu wõitlemiseks. Ja
see teine wägi peab alati lahinguwalmis olema.
Temal olgu: 1) eeskujulik side oma osade ja
tegeliku wäega; 2) wäljatöötatud maa-ala kaitse-
kawa, milles oleks täpselt ära tähendatud: kuhu

tuleb koondada iga wäeosa hädaohu korral; 3 kõrge manööverdamiswõime, et kiiresti igale atakeeritud piirkonnale abi anda; 4) täieline lahinguwalmisolek, mis tähendab, et iga wäeosa peab olema täielikult rehwestatud ja kiiresti liikumise wõimeline; 5) garnisonid kõigil kohtadel, mis wõiks õhupäätungi alla sattuda, tähendab, tegelikult peaks garnisonid peaaegu igal pool olema.

Pääle selle tuleks tähendatud teise wäe pääle ka endiste tagawara osade ülesanded panna.

Kõik see oleks kättesaamatu alalise sõjawäe süsteemi ja wõrdlemisi kergesti lahendataw miilitsasüsteemi juures. Sellepärast tuleks miilitsawägede organisatsiooni süsteem järgmistele alustele põhjendada: 1) Kui wäeteenistusse kutsutakse ja saadetakse rindele näiteks 3 aastakäigu mehi, astuwad järgmise 3 aastakäigu mehed igal kohal automaatselt wäeteenistusse, moodustades järjekordsed wäeosad samasuguste nimetustega kui eelmisedki; kui need wäeosad rindele saadetakse, astuwad nende asemele järgmised wäeosad jne, seni kuni kõik meeskodanikkude tagawarad ära kasutatud. 2) Kõik koha pääle jäetawad wäeosad, keda territoriaal wäeosadeks wõiks nimetada, on samuti nagu rindele läinud wäeosad ühendatud rügementidesse, diwiisidesse ja isegi armeedesse, kusjuures tähendatud wäeüksuste staapidel olgu alati täpselt kokkuseatud wastawa rügemendi, diwiisi ja armee piirkonna õhukaitse kawa. 3) Suuremate wäeühenduste staabid teewad omale ülesandeks mitte ainult kaitse korraldamist waenlase õhupäätungi vastu, waid ka enam aktiivsema tegewuse, nagu waenlase õhulaewastiku lennu takistamise siseriiki, samuti ka siseriigist tagasi. 4) Territoriaalarmee juhatus täidab ühtlasi ka tagawara armeede juhatus kohustusi, täiendades rinnet moodustatud wäeosadega. 5) Samal (armee) juhatusel on õigus kutsuda automaatselt territoriaal wäeosadesse järgmised wäeteenistuse kohustusliste aastakäigud ühenduses tegewwäe täiendamise käiguga, rehkendades, et territoriaalarmee jõud alati ühel

kõrgusel seisaksid. 6) Kõik isikud, kes on wabastatud tegewast wäeteenistusest oma ameti pärast (sõjatehaste töölised, raudteelased jne.), on siiski kohustatud territoriaalarmees teenima. Tähendatud isikud, jätkates oma tööd, organiseeritakse wäeosadesse, moodustades oma tööstuste ettewõtete ehk elamispiirkondade alalised garnisonid.

Tuleks arwata, et niisugune kaitseorganisatsioon saawutab oma eesmärgi, sest: 1) w enlase õhulaewastik leiaks igalpool sõjariistus wastupanu; 2) psükoloogilises suhtes oleks see wastupanu iseäranis wisa iseloomuga, sest seda teostaksid kohalikud elanikud, kes iseäranis on huwitatud wastupanu edust; 3) wastupanu saaks iga tunniga kõwenema, sest igalt poolt tuleksid abiwäed juure; 4) dessantoperatsioonid muutuksid wäga hädaohtlikkudeks; 5) poleks waja üleliigseid wäeosi tegelikust wäest ära kutsuda; 6) kaitse kogu riigi maa-alal oleks kawakindlalt organiseeritud; 7) waenlase õhulaewastik leiaks wastupanu terwel oma lennuteel ja 8) kaitse korraldamine oleks hoopis vähemate kuludega seotud.

Niisugused on S. Tshikalini arwamised maa õhukaitse korraldamisest miilitsawägede abil. Need arwamised on põhjendatud üleilmalise õhulaewanduse kiirele arenemisele pärast ilmasõda, mis nõuab igalt riigilt kõige tõsisema tähelepanu pööramist otstarbekohase õhukaitse korraldamise pääle. Nagu teada, koosneb reaalne õhukaitse õhu- ja maakaitsest. Õhukaitset õhus teostab oma riigi lennuwägi, kuna maakaitset õhulaewastikkude vastu teostatakse iseäraliste selleks otstarbek määratud wäeosadega. Iseäranis on sunnitud tõsist tähelepanu pöörama maaõhukaitse korraldamisele niisugused vähemad riigid, millele maa-ala wõiks tulewiku sõjas täielikult sattuda waenlase õhulaewastikkude hoopide alla ja millel pääle selle puuduwad wastawad ainelised ressursid suuremate õhujõudude soetamiseks, mida wõiks waenlaste õhulaewastikkudele õhus wastu seada. M.

Mõndasugust.

Tsheho-Slowakia. Kooli asutamine administratiiv-ohwitseride ettewalmistamiseks. Riigi kaitseminister on otsustanud kooli asutada administratsiooni ohwitseride ja nimelt sanitäär, toidu- ja riidewarustuse ohwitseride ettewalmistuseks. Kooliastujad peawad Tsheho-Slowakia kodanikud, kehaliselt terwed, 17 kuni 25 a. wanad ja mõne keskkooli lõpetanud olema. Kandidaatidele, kes

kommerts-akadeemiast ja kõrgemaist kommerts-koolidest tulewad, tehakse kergendusi. Opetus on maksuta ja õpilaste ülalpidamine riigi kulul. Lipu all olewad sõdurid wõiwad samuti nimetatud kooli kursustest osa wõtta. Opetus algab 1. now. 1923 a.

(La France Militaire).

Prantsuse ajakirjandus punawäest. „La France Militaire“ toob oma 6. septembri numbris Frunse ettekande punawäe kohta ja kirjutab muu seas järgmist:

Kommunistlise uue lööksõna „linna liitumine külaga“ tarvitusele wõtmise puhul peeti Harkowis Ukraina ametiühisuste esitajate ja Ukraina küla waesemate klasside esitajate wahel ühine pidulik koosolek. Koosolekul walitses suur rewolutsiooniline entusiasm. Töölise esitajate poolt annetati küla waesuse esitajatele punane lipp. Wanem koosolewatest talupoegadest, kes lipu wastu wõttis, ütles: „Ukraina talupoegade nimel tootan, et meie kõik oma jõu seks koondame, et juba lähemas tulewikus seda lippu wõiks ühe parema Londoni hoone katusele lehwima panna“. Edasi töendas Kiiewi linna waesemate kihtide esitaja koosolekul: „Meie ei karda kodanlist sõjatehnikat; kui kapitalistid on suurtükid üles leidnud, mis sadade werstade pääle lasewad, siis on meie käes veel parem abinõu, millega üleilma lasta wõib, s. o. kommunistline propaganda“. Sellele järgnes Ukraina wägede juhataja Frunse ettekanne punawäe kohta. Frunse algas oma ettekannet Poola ajakirjanduse teadete ümberlukkamisega. „Kodanline ajakirjandus“, ütles ta, „kubiseb walateadetest Ukraina mässude kohta. Sarnased teated kutsuwad meil ainult naeru wälja. Härrad kontrrewolutsionäärid saawad suuresti petta Poliitiliste „bandede“ asutamine on Ukrainas oma aja üle elanud. Mõned rõõwsalgad, mis siin veel on, kaowad ka warsti“.

Punawäe hindamises tähendas Frunse, et sõjariistadega warustamises punawägi waenlastest maha on jäänud, siiski on wiimasel ajal sõjatööstus palju paranenud ja paljudki asjad ära parandatud. Sõjas mängib aga püürrolli mitte paljas tehnika, waid ka sõdija waim. Wenelaste seisukord on palju parem kui see wäljamaalastele paistab. Praegusel ajal on Ukrainas ülemate kohtadel üle 85% talupoegi ja töölisi. Käteplagina tormi all kinnitas Frunse: „Mingisugust põhjust pole meil karta sõjawäelist kokkupõrkamist, sest punawägi on küllalt wõimas oma waenlastele kohast lööki andma“. Selle ettekande tagajärg oli see, et koosolek wõttis wastu resolutsiooni, kus kinnitatakse, et kodanlus pole veel ära ütelnud wõitlusest nõukogude wabariigiga, et ta organiseerib klassilisi sõjawäe salku, millega ägedaid rünnakuid peab tööliste klasside wastu. Alles hiljuti wõttis sarnane ähwardus Inglise ultimaatumi wormi ehk jälle paistab selgesti wälja Poola ja Rumeenia wägede suurendamises. Kaitset sarnaste ähwarduste wastu pakub meile ainult punawägi, keda tarwis alati kõwendada ja täiendada. On tarwis kõike jõudu seks koondada, et punawäe tehnikat tõsta, luua tugewat laewastikku ja lennuwäge. Ukraina küla waesemate kihtide esitajad töendasid, et nemad kõige jõu ja nõuga seks kaasa aitawad. D. L.

Kaugelaske suurtükid, millest Pariisi pommitati. Kaugelaske suurtükid, millest Pariisi 1918 a. pommitati, olid Krupp'i tehaste poolt ehitatud. Üldse oli sarnaseid suurtükke seitse.

Kui saksa wäed 1918 a. suwel oma taganemist algasid, oli frondil kolm sarnast suurtükki tegewuses, kuna teised Krupp'i tehastes asusid. Kuna Pariisi kindlustatud laagri pommitamine enam kõne alla ei wõinud tulla, siis wõeti kaks neist täiesti koost lahti. Muist osi läks teiste suurtükkide ehitamiseks, ülejäänu walati uuesti ümber. Kaks teist suurtükki olid nii kulunud, et neid suurtele kaugustele laskmisel enam tarwitada ei saanud. 1918 a. nowembris heideti nad Krupp'i tehastes lõpulikult kui kõlbmatud kõrwale.

Waherahu allakirjutamisel oli seega ainult weel kolm kaugelaske suurtükki olemas, mis, nii pea kui sakslaste taganemine oli alanud, kindlasse kohta paigutati. Seega pole siis ime, et suurtükid, sakslaste ülepea-kaela taganemisest hoolimata, kusagil ilmsiks ei tulnud. Ruhri okupatsiooni ette aimates, häwitati nad juba 1919 a. täielikult. Kuuldused, nagu oleksid nimetatud suurtükid juba ammugi wanaksrauaks muutunud, leiawad seega kinnitust. (La France Militaire).

Uut tüüpi inglise lennuk. Daily Chronicle'i kirjasatja teatel on õhuministeerium lasknud uue üleni terasest luurelennuki walmistada. Isegi tiiwad on kumerdatud terasplekist. Lennuki raskus on 25 protsenti vähem kui wastawal aparaadil, mis puust ja lõuendist ehitatud.

Prantsuse lendurid ohwiterid Poolasse õpetuse andjaks. Prantsuse sõjaministri ringkiri 13. oktoobrist s. a. teeb teatawaks, et waja läheb kapteni aukraadis lennuwäelasi, kes walmis oleksid wabatahtlikult Poolasse minema, et poola kahe lennu- ja ühe mehaanikakooli ülemaile õpetamisel abiks olla.

Lennuasjandus Inglismaal. Neli olemasolewat õhuhenduse seltsi — Handley Page Transport, Ltd., Instone ja Co., Ltd., Daimler Hire, Ltd. ning British Marine Air Navigation Co. — on pärast pikki läbirääkimisi otsustanud liituda.

See uus selts tekkis ametliku komitee soovitusel, kes käesolewa aasta weebuaris kokku astus, et Briti edaspidiste õhuteede kohta selgusele jõuda. Seltsi kapitaal saab olema miljon naelsterl. Nüüd, kus ülalnimetatud seltsid liitumise kohta kokkuleppele on jõudnud, on õhuministeeriumil nendega läbirääkimised walitsuse toetusraha üle miljon naelsterl. ulatuses, mis 10 aasta pääle ära jaotatakse.

(Daily Chronicle).

Prantsuse õhujõudude koosseis uue kaardrite ja koosseisude seaduse kawa järele. Nimetatud seaduse eelnõu 16. artiklis on järgmised õhujõudude koosseisud ette nähtud:

132 eskadrilli wõitlusalennukid (häwitajaid ja pommitamislennukid);

76 eskadrilli waaluslennukid;

18 kompaniid õhupalliwäge;

1 meteoroloogiline kompanii;

15 kompaniid õhuasjanduse töölisi.

Pääle nimetatud üksuste saawad wäljaspool Waehemere basseini olewate asumaade jaoks omaette eskadrillid olema, millede hulk ja koosseis sõjaministri poolt kindlaks määratakse.

37 Rahuajal on nimetatud üksused ühendatud kompanideks, gruppideks, pataljonideks ehk rügementideks. (La France Militaire).

Wastutaw toimetaja: Kindralstaabi kolonel N. Reek
Wäljaandja: Kindralstaabi Walitsus.